

ПРИНЦИП НОРМАЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ PRINCIPLE OF NORMALITY AND METHODS OF ITS APPLICATION

У статті розглянуто застосування принципу нормальності для визначення обґрунтованої вартості основних фондів підприємства. Розглянуто основні концепції економічної теорії та виявлено їх недоліки. Досліджено вплив на процес ціноутворення амортизаційних відрахувань. Розроблено базовий алгоритм розрахунку нормальної вартості основних засобів підприємства. Теоретично обґрунтовано значення величини отриманого прибутку. Визначено обґрунтовану вартість основних засобів підприємства.

Ключові слова: нормальна ціна, нормальний прибуток, нормальна попу́жність, інвестиційна норма прибутку, кількісний формалізований апарат.

В статье рассмотрено применение принципа нормальности для определения обоснованной стоимости основных фондов предприятия. Рассмотрены главные концепции экономической теории и обнаружено их недостатки. Исследовано влияние на процесс ценообразования амортизационных отчислений. Разработан базовый алгоритм

расчета нормальной стоимости основных фондов предприятия. Теоретически обосновано значение величины прибыли. Определено обоснованную стоимость основных фондов предприятия.

Ключевые слова: нормальная цена, нормальная прибыль, нормальная производительность, инвестиционная норма прибыли, количественный формализованный аппарат.

The article discusses the application of the principle of normality for determining the grounded value of the fixed assets of the enterprise. The main concepts of economic theory were considered and their shortcomings were disclosed. The influence of depreciation charges on the pricing process has been studied. A basic algorithm for calculating the normal value of fixed assets of the enterprise is developed. The value of the received profit is theoretically grounded. The grounded value of fixed assets of the enterprise is defined.

Key words: normal price, normal profit, normal capacity, investment rate of return, quantitative formalized apparatus.

УДК 338.534:65.06

Скворцов І.Б.

д.е.н., професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет
«Львівська політехніка»

Кулик М.А.

студент
Національний університет
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми. У процесі розвитку суспільства і його виробничих відносин в економічній теорії формулювались головні концепції, які, на думку їх прихильників, вирішать більшість економічних (а значною мірою і суспільних) проблем. До таких концепцій можна віднести: трудову теорію вартості; маржиналізм; кейнсіанську концепцію мультиплікативного впливу інвестицій; методологію виробничих функцій; оптимальне планування із застосуванням лінійного програмування; методи обґрунтування ефективності; методи планування сталого розвитку тощо. Без сумніву усі ці концепції і запропоновані методологічні положення сприяли (і сприяють) розвитку економічної теорії. Проте, на нашу думку, вони вирішували не основне, а значною мірою другорядне локальне (хоча і дуже важливе) питання – пошук оптимального розв'язку відповідної економічної проблеми. Таке формулювання, на перший погляд, здається недоречним (навіть, безглуздим), оскільки ці підходи вирішували самі складні проблеми економічної теорії (і з цим також можна погодитись). Тоді в чому проблема? Щоб дати відповідь на це питання треба відійти від чисто економічної дискусії (зі сторони завжди краще щось порівнювати). Тому на це питання можна задати таке контр питання: а чому в більшості природничих наук (фізиці, хімії, медицині тощо) практично не застосовують поняття «оптимальних рішень»? Та тому, що вони передусім визначають «нормальний стан» відповідної системи (предмету дослідження). І коли він не порушується, фахівцю там робити нічого. Наприклад, якщо в людини нормальні температура, тиск тощо, то вона до лікаря не звертається. Тому, на

нашу думку, в економічній теорії передусім треба навчитись визначати «нормальний стан економічної системи» (відповідного предмету дослідження). Тільки у такому разі можна обґрунтовано говорити про будь-які теоретично обґрунтовані додаткові заходи. Тобто тепер найважливіше, на нашу думку, в економічній теорії розвивати принцип (підхід) нормальності. Однак використання цього «нормального підходу» в економічних дослідженнях реалізувати на практиці не так просто. Для цього потрібно реалізувати систему заходів, головними з яких є: створення формалізованого економічного категорійного апарату, який формулює, що саме досліджується, і відповідного «простору», що показує – де це явище вивчається, а також останнього елемента – системи базових законів, які обґрунтовують, чому саме так відбуваються певні явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі останнім часом термін «нормальний», який характеризує стан економічної системи і її показники, досить часто почав вживатися. Найбільше він вживається в мікроекономіці стосовно прибутку. Але роз'яснення, які при цьому наводяться, скоріше заплутують розуміння сутності цього показника, ніж їх пояснюють. Так, наприклад, формулюється це поняття в [1, с. 409]: нормальний прибуток – мінімальна плата (дохід), яку повинен (сподівається) отримувати підприємницький талант для виконання підприємницьких функцій у фірмі. Інші дослідники [2; 3; 4 тощо] нормальний прибуток розглядають як неявні витрати. Тому в [5, с. 135 – 138] так пояснюють це питання: «*неявні витрати* виробництва деякі економісти

називають **нормальним прибутком** (NP)»... Однак «неявних витрат бухгалтери не визнають, оскільки грошові потоки на забезпечення цих витрат відсутні. Тому вони зараховують увесь надлишок сукупного виторгу над явними витратами до прибутку». В прикладних економіках (особливо в «Бухгалтерському обліку») основну увагу зосереджено на дослідженні двох показників – нормальній ціні і нормальній потужності підприємства. Основні підходи до вирішення цієї проблеми знайшли своє відображення в Законі про бухгалтерський облік і Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку – П(С)БО [6]. Найбільшим позитивом цих документів є те, що в них зроблена спроба узгодити нормативні (нормальні) витрати на виготовлення продукції з відповідною їх кількістю, тобто узгодити з вперше запропонованим показником «нормальною потужністю підприємства». Тільки і в цьому підході існують, на нашу думку, застереження (недоліки), оскільки мова йде не про узгодженість ціни з нормальною потужністю, а тільки витрат (а ще точніше – про розподіл постійних витрат). Тобто питання обґрунтування значення «нормального прибутку», який має включатись в нормальну ціну, навіть не згадується. Значною мірою ці питання вирішуються в публікаціях, які безпосередньо стосуються цієї тематики – це в статті [7] і монографії [8]. Однак в цих публіка-

ціях досліджується виключно ціна продукції. Але ж існують й інші види цін. Серед найголовніших, на нашу думку, обґрунтування нормальної ціни функціонуючого підприємства.

Постановка завдання. Метою виконаного дослідження є обґрунтування методу визначення нормальної ціни функціонуючого підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запровадження «нормальної ціни функціонуючого підприємства» для більшості економістів здаватиметься дивним, оскільки вже існує «первісна вартість необоротних активів (тобто основних засобів)», їх «відновна вартість» тощо. Тому застосування ще додаткового методу оцінювання функціонуючого капіталу, на перший погляд, здається дивним. Для того, щоб дати обґрунтування такого запровадження, треба розглянути існуючі методи визначення вартості основних засобів – особливо відновної вартості. Постановою Кабміну від 21.12.98 р. № 2035 наводиться таке визначення: відновна вартість основних засобів – це первісна вартість з урахуванням переоцінок основних засобів, що проводилися за період їх експлуатації, на дату оцінки. Для цілей цієї Методики під первісною (відновною) вартістю розуміється вартість основних засобів, відображених у балансі підприємства, складеному на дату оцінки. В Економічній енциклопедії так визначають цей показник [9]:

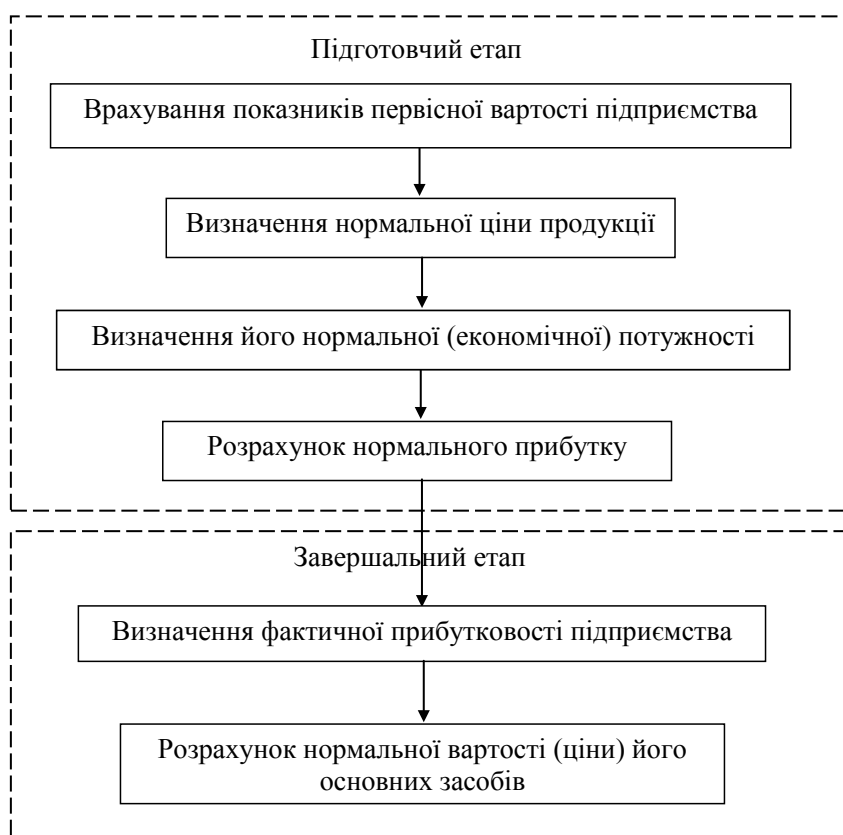

Рис. 1. Базовий алгоритм розрахунку нормальної вартості (ціни) основних засобів підприємства

Примітка: власна побудова

відновна вартість основних фондів – вартість відтворення основних фондів у нових виробничих умовах за певний період часу (рік). Розрізняють повну відновну вартість основних фондів і відновну вартість основних фондів без величини зношування (залишкову). Повна відновна вартість основних фондів – це витрати на їх відтворення за сучасними цінами. Із цих визначень видно, що головна сутність цього показника – здійснення переоцінки основних засобів підприємства. Недоліком формулювання постанови № 2035 є те, що не формулюються будь-які причини і методи такої переоцінки. Формулювання, яке наводиться в економічній енциклопедії, є більш вдалим, оскільки стисло пояснює ці питання (причину і методи). Але його недоліком є те, що така переоцінка фактично зводиться до затратного методу оцінювання. Однак, на нашу думку, у такому разі передусім треба оцінювати не просто основні засоби (як здійснюється при створенні підприємства і визначенні його первісної вартості, оскільки як воно буде функціонувати ще невідомо), а функціонуючий капітал. Для власника підприємства, його потенційних покупців, тай і держави в цілому найважливіше визначити справедливую вартість цього функціонуючого капіталу, який складається не тільки з основних засобів, але й з працівників, нематеріальних активів тощо. Тому, на нашу думку, основний метод переоцінки основних засобів функціонуючого підприємства має базуватись на ринковій оцінці – тобто передусім на врахуванні його прибутковості. Однак формулювання цього твердження не містить жодної наукової новизни, оскільки вже давно існують методи виконання такої оцінки. Вся складність такого підходу полягає в тому, що визначити локально будь-який важливий економічний процес, а тим більше – зробити узагальнюючу оцінку, на нашу думку, неможливо (неможливо встановити стан хворого за одним аналізом, наприклад, температурою), тому потрібно виконати більш ретельне дослідження. Спрощено алгоритм такого дослідження виглядає наступним чином (рис. 1).

З цього алгоритму видно, що для кінцевого розрахунку нормальної вартості підприємства необхідно виконати розрахунки підготовчого етапу. Цей етап необхідний для того, щоб переконатись, що прибутковість підприємства досягнуто за рахунок відповідних інноваційних заходів, а не за рахунок монополю високих цін, або інших подібних дій.

Однак, поряд з цим, виникає наступне питання, а як визначити ці «нормальні» показники, які показано на рис. 1. Очевидно, що для визначення нормальних значень будь-яких показників треба користуватись відповідним константним показником. Так, наприклад, прискорення вільного падіння із нормативним значенням $g = 9,8 \text{ м/с}^2$ розраховано, знаючи константний показник – Ньютонів-

ську гравітаційну сталу (а нормативним це прискорення слід називати тому, що це усереднене значення прийняли уряди ряду країн, оскільки його значення на полюсах Земної кулі і на її екваторі значно відрізняються. Тому для виконання більш точних розрахунків користуватись треба більш уточненими показниками). При дослідженні можливих варіантів розвитку – як в літературі називають науково-технічного прогресу (НТП) за Хіксом, Харродом і Солоу – було встановлено [10, с. 110-122], що всі базові показники цього процесу – первісна вартість основних засобів K_0 , початкова (гранична) величина річного прибутку Π_0 і розрахунковий період експлуатації цих основних засобів підприємства T_p – змінюються. Залишається незмінним тільки один показник, який в [10] назвали «інвестиційна норма прибутку» H_{mi} . Економічний зміст цього показника – це відношення сумарного значення прибутку K_{mp} , який отримуватимуть протягом розрахункового періоду експлуатації основних засобів, до їхньої первісної вартості K_0 , що відповідає виразу

$$H_{mi} = \frac{K_{mp}}{K_0} = \frac{1}{2} \frac{\Pi_0 \cdot T_p}{K_0} = 1,5. \quad (1)$$

Було встановлено, що нейтральний розвиток НТП відбуватиметься тільки за умови, коли значення інвестиційної норми прибутку дорівнюватиме півтори частки одиниць [10]. І коли таке спостерігається, то це означає, що переглядати вартість продукції і вартість основних засобів не потрібно. Якщо врахувати, що річні амортизаційні відрахування визначаються як відношення первісної вартості основних засобів до їхнього періоду експлуатації

$$\Pi_a = \frac{K_0}{T_p}, \quad (2)$$

то, підставивши його у вираз (1), можна отримати таке співвідношення між значеннями прибутку (граничного) і амортизаційними відрахуваннями

$$\Pi_0 = 3 \Pi_a. \quad (3)$$

Залишається розкрити економічний зміст цього показника (економіко-математичний його зміст розкрити значно простіше, але він для практичного застосування мало що пояснює). Тому в [11] так пояснюють економічну сутність цього показника. Оскільки в різних країнах значення прибуткового податку різні, то можна припустити, що воно може становити і 25%. Тоді значення чистого прибутку становитиме

$$\Pi_{cp}^ч = \Pi_0 - \frac{1}{4} \Pi_0 = \frac{3}{4} \Pi_0. \quad (4)$$

В традиційних економічних дослідженнях при розрахунку чистого грошового потоку поряд з чистим прибутком враховують всю суму амортизаційних відрахувань. Але щодо останньої, то тут виникають відповідні застереження. Очевидно,

що суми амортизаційних відрахувань на будівлі і споруди, термін експлуатації яких становить 50-100 років, можна відносити до чистих грошових потоків, оскільки вони не будуть використовуватись протягом тривалого періоду. Але на підприємстві існують основні засоби, терміни експлуатації яких 2-8 років. Тому навіть на початкових етапах функціонування підприємства, виникатиме потреба у витрачанні амортизаційних коштів на оновлення цих основних засобів. Внаслідок цього включати всю суму амортизаційних відрахувань в чистий грошовий потік, на нашу думку, є помилковим рішенням. Більш правильно всю суму амортизаційних відрахувань поділити на дві частини: ті, які можуть залишатися невикористаними протягом тривалого періоду, і ті, які споживатимуться практично кожного року. Припустимо, що частка суми, яка споживатиметься практично кожного року, становитиме 25% (четверта частина) від загальної величини амортизаційних відрахувань. Тобто значення «чистих амортизаційних відрахувань» відповідатиме виразу

$$\Pi_a^ч = \frac{3}{4} \Pi_a \quad (5)$$

Оскільки чистий грошовий потік визначається за виразом

$$\Pi_{чгп} = \Pi_{чпр} + \Pi_a^ч \quad (6)$$

то, підставивши в нього значення виразів (2) – (5), отримаємо такі перетворення:

$$\Pi_{чгп} = \frac{3}{4} \Pi_o + \frac{3}{4} \Pi_a = \frac{9}{4} \Pi_a + \frac{3}{4} \Pi_a = 3 \Pi_a = \Pi_o \quad (7)$$

Отримана послідовність перетворень, яка встановлює, що чистий грошовий потік можна прирівнювати до значення граничного прибутку, є важливим результатом в методичному плані, оскільки спрощує моделювання розвитку капіталізації (переоцінки вартості основних засобів) на підприємстві. В радянський період розраховувався показник «коефіцієнт ефективності капітальних вкладень» E_o як відношення річного прибутку Π_o до первісної вартості основних засобів K_o або вкладеного капіталу

$$E_o = \frac{\Pi_o}{K_o} \quad (8)$$

В західній економіці цей показник називають «коефіцієнт капіталізації», оскільки значення цього показника застосовувалось для обґрунтування капіталізації. Тобто курс (вартість) акцій визначали за виразом

$$K_a = \frac{\Pi_o}{E_k} \quad (9)$$

де K_a – вартість акцій, E_k – коефіцієнт капіталізації.

Але тут треба зупинитись ще на одній деталі, на яку економісти чомусь не звертають належної уваги, – існуючими розбіжностями в трактуванні прибутку і амортизаційних відрахувань в пострадянських країнах та на заході. На заході аморти-

заційні відрахування ніколи не включають в собі-вартість продукції, оскільки розглядають їх як податкову пільгу. А в Україні її й дотепер відносять до собівартості, що, на нашу думку, є рудиментом радянського періоду (хоча для того періоду це було обґрунтовано, оскільки амортизаційні відрахування накопичувались на окремому балансовому рахунку і мали цільове призначення – витрачались виключно на відтворення ОЗ). Тому чистий грошовий потік $\Pi_{чгп}$ фактично має відповідати граничному прибутку Π_o або просто чистому фактичному прибутку $\Pi_{чфп}$ (в західному розумінню) і визначатись за формулою, яка є продовженням виразу (7)

$$\Pi_{чфп} = \frac{3}{4} (\Pi_o + \Pi_a) = \frac{3}{4} \Pi_{мп} \quad (10)$$

де $\Pi_{мп}$ – маржинальний (маргінальний) прибуток, який визначають як суму прибутку і амортизаційних відрахувань [12, с. 80]. В монографії [11] перерахунок вартості основних засобів пропонують виконувати за таким алгоритмом (рис. 2). Відповідним недоліком цього підходу є:

- по-перше, вихідні дані показників первісної вартості основних засобів, отриманого прибутку і амортизаційних відрахувань беруться як усереднені. Це в деякій мірі суперечить законодавчим нормам, оскільки в них стверджується, що треба враховувати показники, які є на момент здійснення переоцінки. Та й автори монографії вказують на цей недолік;

- по-друге, ми пропонуємо використовувати не прибуток, а маржинальний прибуток, оскільки це більш об'єктивно відтворюватиме цей процес;

- по-третє, сам процес розрахунку спрощується і скорочується.

Основними показниками для виконання розрахунку є значення маржинального прибутку – теоретичне $\Pi_{мпт}$ і фактичне $\Pi_{мпф}$, що відповідає виразам

$$\Pi_{мпт} = 2 \times H_{мп} \times \Pi_{аф} \quad (11)$$

$$\Pi_{мпф} = \Pi_{пф} + \Pi_{аф} \quad (12)$$

де $H_{мп}$ – константне значення норми маржинального прибутку ($H_{мп} = 2,5$);

$\Pi_{аф}$ і $\Pi_{пф}$ – фактичні значення амортизаційних відрахувань і прибутку.

Переоцінку пропонуємо здійснювати за два етапи:

визначається коефіцієнт переоцінки

$$K_{пер} = \frac{\Pi_{мпф}}{\Pi_{мпт}} \geq 1; \quad (13)$$

і нове значення вартості основних засобів

$$K_{о.пер} = k_{пер} \times K_o \quad (14)$$

де K_o – первісна вартість ОЗ на момент переоцінки.

Застосування запропонованого методу здійснюватимемо на прикладі діяльності нафтопереробного підприємства ВАТ «Нафтопереробний

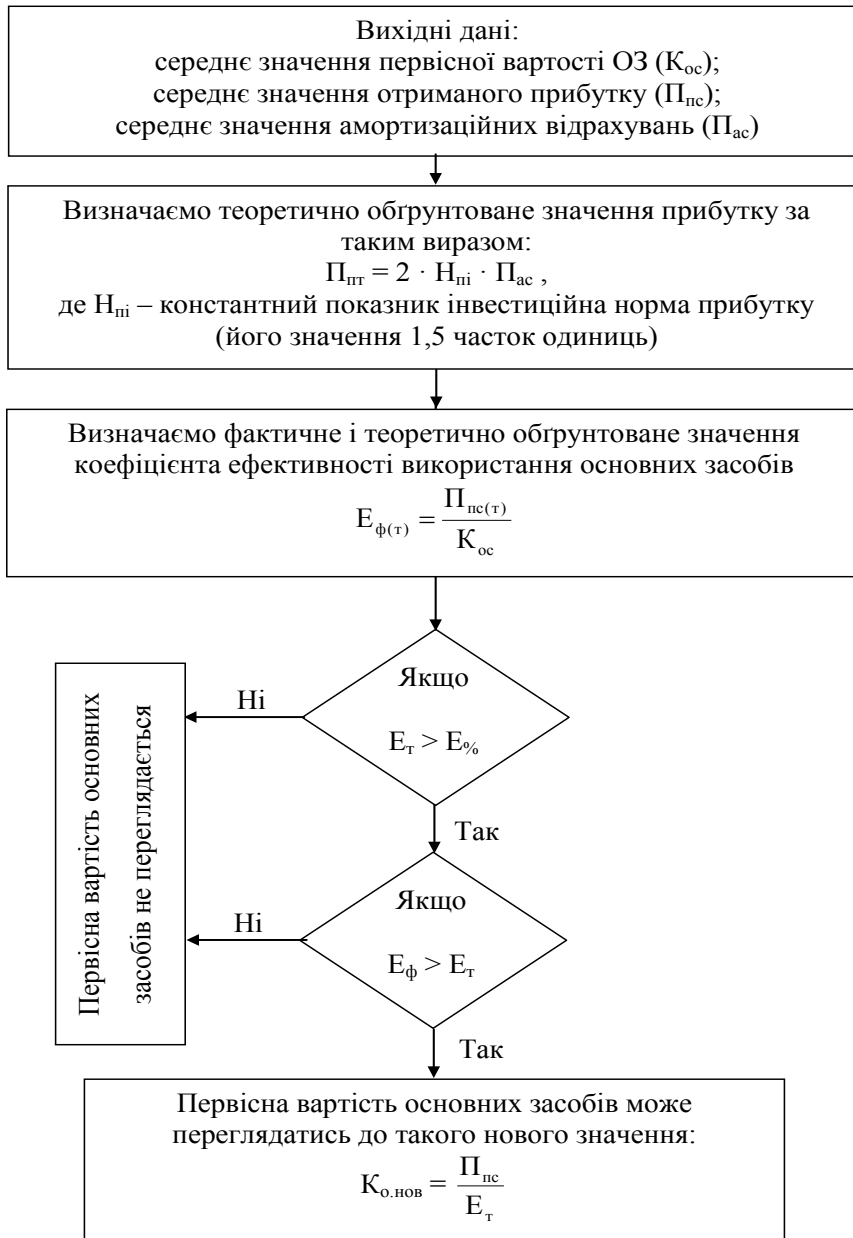

Рис. 2. Схема послідовності перерахунку нового значення первісної вартості основних засобів підприємства, де $E_{\%}$ – банківський процент.

Примітка: взято з [11, с. 96]

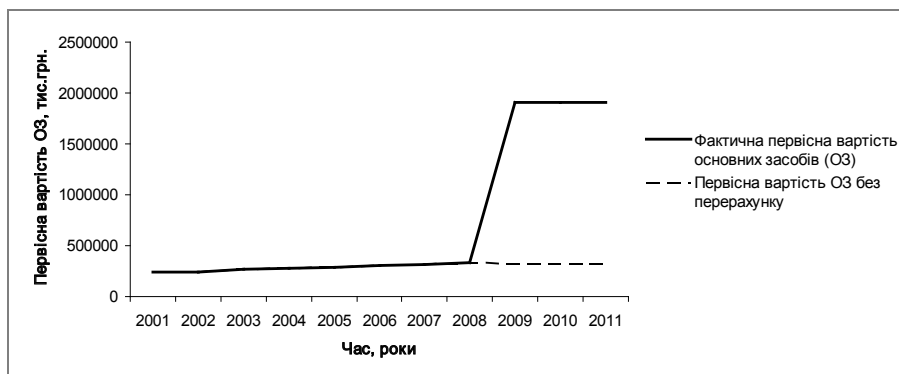

Рис. 3. Первісна вартість ВАТ НПЗ Галичина за 2001–2011 рр.

Примітка: власна побудова

Показники діяльності ВАТ «Нафтопереробний комплекс – Галичина»

ПОКАЗНИКИ	Фактична первісна вартість основних засобів	Первісна вартість ОЗ без перерахунку	Амортизація	Прибуток фактичний	Маржинальний прибуток (фактичний)
2001	237548	237548	17041,3	1822,1	18863,4
2002	236457	236457	7426,5	14308,3	21734,8
2003	264805	264805	9445,5	27906,7	37352,2
2004	282290	282290	33806,7	-9098,6	24708,1
2005	283437	283437	58554,6	13735,7	72290,3
2006	304644	304644	12479,1	-94726	-82247,3
2007	311139	311139	17655,5	33976,2	51631,7
2008	335836	335836	16013	146305	162318
2009	1911415	326148	36556	181068	217624
2010	1907456	322189	51906	52996	104902
2011	1907723	322456	27055	98243	125298

Складено на підставі звітності підприємства;

Примітки: темним фоном виділено показники року, які враховуються для здійснення переоцінки

комплекс – Галичина» (на жаль, тепер це підприємство не працює, і взагалі всі НПЗ в Україні або не працюють, або про їх діяльність не відображають на офіційних сайтах інтернету). Показники діяльності ВАТ «Нафтопереробний комплекс – Галичина» наведено в табл. 1. Використовуючи данні з табл. 1, можна побудувати графік зміни первісної вартості основних засобів за розглянутий період (рис. 3).

З рис. 3 видно, що на початок 2009 року на підприємстві здійснили переоцінку вартості ОЗ. Якщо використати показники табл. 1, то можна визначити фактичне значення коефіцієнта переоцінки

$$K_{\text{пер.ф}} = K_{o, 2009} : K_{o, 2008} = 1911415 : 335836 = 5,69.$$

Необхідно перевірити обґрунтованість виконаної переоцінки. Використовуючи запропоновану нами методику, треба передусім визначити теоретичне і фактичне значення маржинального прибутку за виразами (11) і (12). Тобто можна отримати

$$P_{\text{мпт}, 2008} = 2 \times 2,5 \times 16013 = 80065 \text{ тис. грн.};$$

$$P_{\text{мпф}} = 16013 + 146305 = 162318 \text{ тис. грн.}$$

Визначаємо значення обґрунтованого коефіцієнта переоцінки вартості ОЗ за виразом (13)

$$K_{\text{пер}} = 162318 : 80065 = 2,027 \text{ рази.}$$

Якщо це значення порівняти з фактичним (5,69), то видно, що фактична переоцінка здійснена не цілком обґрунтовано (перевищення становить більше ніж у два рази). Обґрунтована переоцінена вартість ОЗ за виразом (14) має становити

$$K_{o, \text{пер}, 2009} = 2,027 \times 335836 = 680739,6 \text{ тис. грн.}$$

Якщо це значення перерахунку порівняти з перерахунком, виконаним в [11], то можна встановити, що між ними незначні розбіжності, оскільки у них отримано значення 621662 тис. грн. [11, с. 98]. Але перевага у запропонованому нами методі все таки є те – він потребує менше розрахунків. Можна зробити такий висновок: теоретично обґрунтована вартість основних засобів функціонуючого підпри-

ємства, яка встановлюється після їх переоцінки, фактично має, на нашу думку, збігатися із значенням «нормальної вартості основних засобів», оскільки це значення встановлюється на підставі фактичних даних підприємства з використанням теоретично обґрунтованих константних показників (тобто будь-які суб'єктивні елементи відсутні).

Висновки з проведеного дослідження. Запропонований категорійний апарат утворює метод дослідження, який удосконалює та спрощує існуючі системи визначення вартості підприємства. Тому, на нашу думку, в економічній теорії передусім треба навчитись визначати «нормальний стан економічної системи». Тобто тепер найважливіше розвивати принцип (підхід) нормальності. У виконаному дослідженні вирішувались такі завдання:

- розроблено алгоритм для кінцевого розрахунку нормальної вартості підприємства. Це необхідно для того, щоб переконатись, що прибутковість підприємства досягнуто за рахунок відповідних інноваційних заходів, а не за рахунок монополю високих цін, або інших подібних дій;

- визначено теоретично обґрунтоване значення прибутку;

- встановлено, що чистий грошовий потік фактично має відповідати граничному прибутку або просто чистому фактичному прибутку, оскільки на заході амортизаційні відрахування ніколи не включають в собівартість продукції, тому що розглядають їх як податкову пільгу. А в Україні її й дотепер відносять до собівартості, що, на нашу думку, є рудиментом радянського періоду;

- визначено обґрунтовану вартість основних засобів підприємства.

Отже, запропонований підхід «нормальності» значно розширює можливості й точність визначення багатьох економічних показників, що дає змогу перейти від абстрактно-теоретичних до кон-

кретно-прикладних методів дослідження, що значно поглиблює його можливості. Проте для реалізації такого переходу необхідно виконати ще багато додаткових досліджень. Очевидно, що в подальших дослідженнях з використанням наведеного підходу «нормальності» треба враховувати особливості окремих країн, підприємств та галузей, оскільки вони можуть мати інші характерні особливості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч. посіб.: У 2 кн. / За ред. С. Панчишина і П. Островерхова. – Кн. 2: Мікроекономіка – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 723 с.
2. Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки / Підручник. – К.: Товариство «Знання», КОО, 1988. – 714 с.
3. Стасюк І.В. Мікроекономіка: Навч. посібник для студентів економічних спеціальностей. – Львів: Афіша, 2004. – 230 с.
4. Стеблій Г.Я. Мікроекономіка: Навчальний посібник. – Львів: ЛБІ НБУ, 2004. – 222 с.
5. Кононенко В.Т. Функція цен в условиях формирования рыночной экономики. Монография. – К.: Наукова думка, 1994.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318, із змінами і доповненнями, – П(С)БО 16 «Витрати».
7. Скворцов І.Б., Балик У.О., Загорецька О.Я. Обґрунтування значень нормального і економічного прибутку на ринку досконалої конкуренції. // Міжнародний науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід» №3 березень 2010 р. – С. 36-44.
8. Скворцов І.Б. Стратегічне ціноутворення: Монографія / І.Б. Скворцов, О.Я. Загорецька, У.О. Балик – Львів: МІС, 2012. – 340 с.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
10. Скворцов І.Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія / І.Б. Скворцов // Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2003. – 312 с.
11. Скворцов І.Б., Гринаш Л.П. Капіталізація підприємств на засадах інноваційного розвитку:

Монографія. – Львів: Видавництво «Просвіт», 2013. – 208 с.

12. Стадницький Ю.І., Саган Т.Л. Амортизація?!: Монографія. – Львів: Львівський інститут менеджменту, 2003. – 143 с.

REFERENCES:

1. Panchyshyn S. M., Ostroverkhov P. I. (2006) Analitichna ekonomii: makroekonomika i mikroekonomika [Analytical economy: macroeconomics and microeconomics]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
2. Yastremskyi O. I., Hrytsenko O. H. (1988) Osnovy mikroekonomiky [Basics of microeconomics]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
3. Stasiuk I. V. (2004) Mikroekonomika [Microeconomics]. Lviv: Afisha. (in Ukrainian)
4. Steblii H. Ya. (2004) Mikroekonomika [Microeconomics]. Lviv: LBI NBU. (in Ukrainian)
5. Kononenko V. T. (1994) Funktsiya tsen v usloviyakh formirovaniya rynochnoy ekonomiki [The price function in the conditions of the formation of a market economy]. Kyiv: Naukova dumka. (in Russian)
6. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty», zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.12.99 r. № 318, iz zminamy i dopovnen-niamy, - P(S)BO 16 «Vytraty» [Regulation (standard) of accounting 16 "Expenses", approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated December 31, 1995 No. 318, with amendments and supplements, – P(S)A 16 "Expenses"].
7. Skvortsov I. B., Balyk U. O., Zahoretska O. Ya. (2010) Obgruntuvannia znachen normalnoho i ekonomichnoho prybutku na rynku doskonaloi konkurentsii [Justification of the values of normal and economic profit in the market of perfect competition]. International scientific and practical journal "Investments: practice and experience", no. 3, pp. 36–44.
8. Skvortsov I. B., Balyk U. O., Zahoretska O. Ya. (2012) Stratehichne tsinoutvorennia [Strategic pricing]. Lviv: MIS. (in Ukrainian)
9. Mochernyi S. V. (2000) Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]. Kyiv: Akademiia. (in Ukrainian)
10. Skvortsov I. B. (2003) Efektyvnist investytsiinoho protsesu [The effectiveness of the investment process]. Lviv: NU «LP». (in Ukrainian)
11. Skvortsov I. B., Hrynash L. P. (2013) Kapitalizatsiia pidpriemstv na zasadakh innovatsiinoho rozvytku [Capitalization of enterprises on the basis of innovative development]. Lviv: Prosvit. (in Ukrainian)
12. Stadnytskyi Yu. I., Sahan T. L. (2003) Amortyzatsiia?! [Amortization?!]. Lviv: Lvivskiy instytut menedzhmentu. (in Ukrainian)

PRINCIPLE OF NORMALITY AND METHODS OF ITS APPLICATION

As a result of the formation of a market economy in Ukraine, many problems arise, in particular in the pricing mechanism. Price is the basic concept in economic theory, therefore it is examined in numerous publications. However, most of these studies carry out an abstract-qualitative analysis of this category, which is not characteristic of the exact sciences. The main reasons for this are the lack of a quantitative formalized apparatus that determines what is being researched and the corresponding "space", which shows – where this phenomenon is being studied, as well as the absence of a third element, without which any quantitative science cannot turn into a "fundamental" system basic laws and principles that justify why this is how certain phenomena occur. The article explores how such important factors influence the pricing process:

- depreciation charges, because they can be calculated by many methods, and how this is taken into account in pricing is unknown;
- the value of "normal profit";
- the price of the enterprise's products and, most importantly, the normal price of the fixed assets of a functioning enterprise.

The procedure for calculating the cost of a functioning enterprise is as follows: it is supposed to first determine the theoretical and actual value of marginal profit. Further, it is necessary to determine the value of a justified coefficient of revaluation of fixed assets. The next and final stage is the calculation of a grounded value of fixed assets. The application of the proposed method was carried out using the example of OJSC "Oil refinery complex - Galichina" (unfortunately, now this enterprise does not work, and in general all refineries in Ukraine either do not work or do not reflect their activities on official Internet sites). The basic algorithm for calculating the normal value of fixed assets of the enterprise is developed in the article. It was determined how depreciation affects the process of determining the value of an enterprise. The value of the profit received is theoretically justified. The grounded cost of the fixed assets of the enterprise was determined.